

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามลำดับได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบที่สร้างขึ้น
4. เพื่อประเมินรูปแบบโดยการตรวจสอบยืนยันในสถานการณ์จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) และ 2) จัดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 ร่างและตรวจสอบรูปแบบ โดยการสรุปแนวคิด หลักการ ทฤษฎีการสร้างรูปแบบ เพื่อจัดทำร่างรูปแบบขั้นต้นและให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องและประเมินรูปแบบเบื้องต้น

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น โดยการจัดกลุ่มสนทนาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 4 ประเมินตรวจสอบยืนยันรูปแบบจากสถานการณ์จริง โดยนำแบบประเมินไปเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วประมวลผลเพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบ

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาในระยะที่ 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Study)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ผลปรากฏว่า สภาพการบริหารจัดการและผลที่เกิดขึ้น จากการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาที่สำคัญดังนี้ คือ

1. การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากท้องถิ่นชุมชนมีค่อนข้างน้อย เพราะโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชนที่ห่างไกลและมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ
2. การจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กมีค่อนข้างจำกัดทำให้ขาดแคลนทั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องสมุด ตลอดจนสนาม สำหรับการเล่นกีฬาของนักเรียน
3. ความขาดแคลนบุคลากรที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จัดการเรียนการสอนโดยมีครูไม่ครบชั้นเรียน ไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้
4. นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับนักเรียนของโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

5. การลงทุนทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จึงเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ลงทุนด้วยจำนวนเงินงบประมาณที่เท่ากันแต่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกัน

6. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนขนาดเล็กจะด้อยกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ กล่าวคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีโรงเรียนขนาดเล็กมากถึง 101 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 218 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.67 และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลง และความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง และในสภาพที่เป็นจริง โรงเรียนขนาดเล็กจะมีครูไม่ครบชั้นและจบการศึกษาในวิชาเอกที่ไม่ตรงกับการสอนและการมีตรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากดังกล่าวจึงทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพได้ดีเพียงพอ ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจากผลการทดสอบระดับชาติ

แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสรุปได้ 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ จัดครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์ และครบชั้นเรียน ทั้งโรงเรียนเอกเทศและโรงเรียนประเภทหลอมรวม โดยใช้รูปแบบศูนย์โรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

2. ด้านคุณภาพการเรียนการสอน ใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การสอนเป็นทีม การใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยสอน การใช้สื่อการสอนทางไกลร่วมกับโครงการสอนผ่านทีวีทางไกลของโรงเรียนไกลกังวล เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีหลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการบริหาร บริบทโรงเรียนและชุมชน

1.2 ผลการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอปัญหาอุปสรรคของโรงเรียนขนาดเล็ก ไว้ดังนี้ นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงบ่อยเมื่อ มีการเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง นโยบายขาดความต่อเนื่องขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังของหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับปฏิบัติ โรงเรียนและหน่วยงานที่สูงกว่าระดับโรงเรียน จากสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สรุปได้ว่าในอดีตหน่วยงานทุกระดับได้ใช้ความพยายามในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กด้วยนวัตกรรมและรูปแบบต่าง ๆ เช่น การยุบรวมโรงเรียน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การสนับสนุนงบประมาณอยู่ภายใต้ข้อจำกัดและสภาพปัญหา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ และส่วนใหญ่เป็น โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินรับรองมาตรฐานอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็กยังต้องดำเนินงานตามภารกิจเหมือน โรงเรียนทั่วไปแต่ยังคงมีปัญหายังต่อเนื่อง ได้แก่ ปัญหาด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

ดังนั้นควรกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนลงไปสู่ระดับสถานศึกษาซึ่งเป็นระดับปฏิบัติ โดยเปลี่ยนจากการสั่งการจากระดับนโยบายมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาตนเองตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่น

1. มีผู้รับผิดชอบในระดับนโยบาย เขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างจริงจัง และควรให้ความสำคัญทั้งการจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรบุคลากร ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีต้นแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นสถานที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสู่เกณฑ์มาตรฐาน
3. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ควรศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาโรงเรียน โดยดำเนินงานให้

สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและบริบทของชุมชน และพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2

ผลการสร้างรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) การจัดกลไกในการดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นประชาธิปไตยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ยอมรับของทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ตลอดจนมุ่งมั่นสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 3

สรุปรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. การพัฒนาอาศัยหลักการ ดังนี้

1.1 การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และบริบทของโรงเรียน

1.2 เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.3 จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.4 การพึ่งตนเองในระบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.5 การสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบครอบคลุม

การพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และมีความสนใจใฝ่รู้

3. การจัดกลไกในการดำเนินการจำเป็นต้องอาศัย

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ

3.3 การจัดโครงสร้างการบริหารงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

3.4 การประสานความร่วมมือกับภายนอก

4. วิธีดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

- 4.1 เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนร่วม
 - 4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
 - 4.3 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา
 - 4.4 การบริหารจัดการแบบองค์รวม
 - 4.5 พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.6 การจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนศึกษาในสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบคละชั้น และพี่สอนน้อง
 - 4.7 พัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองให้กับผู้เรียน
 - 4.8 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
 - 4.9 สร้างสมรรถนะในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
 - 4.10 นิเทศการจัดการเรียนการสอนแบบกัลยาณมิตร
 - 4.11 การเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ในหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. การประเมินผล
 - 5.1 ผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน
 - 5.2 ประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด
 - 5.3 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
 - 5.4 สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
6. เงื่อนไขความสำเร็จ
 - 6.1 ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษา

- 6.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ
- 6.3 ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6.4 นักเรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 6.5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีประเด็นการ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพ ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

สภาพ ปัญหาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนใน โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นน้อย งบประมาณที่ได้รับไม่ เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากร ครูสอนไม่ครบชั้น บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กขาดขวัญ กำลังใจ การลงทุนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสูง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กของกระทรวง ศึกษาธิการ (2551 : 5-7) พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน 4 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ที่ผ่านมการคมนาคมภายในประเทศไม่ค่อย สะดวกนัก รัฐบาลจำเป็นต้องตั้ง โรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ในปัจจุบันความจำเป็น ดังกล่าวลดลง ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงทำให้มี โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก มีอัตราครูต่อนักเรียนต่อห้องต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น พื้นที่ห่างไกลความเจริญ พื้นที่บนภูเขาสูง บนเกาะ ชายขอบของประเทศ เป็นต้น ซึ่งนักเรียนจะมีปัญหาในการเดินทางเป็นอย่างมาก แม้ว่านักเรียนจะได้รับ ค่าพาหนะในการเดินทาง แต่ก็ไม่เพียงพอและต่อเนื่อง

นอกจากนั้นผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการซึ่งมีบริบท ต่างจากโรงเรียน ขนาดอื่น ๆ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การนำผลการประเมินงาน/โครงการ มาใช้วางแผน ปรับปรุง พัฒนางาน ยังมีน้อย นอกจากนั้นการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากร

วัยเรียน ไปรับจ้างต่างพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะ ครูไม่ครบชั้น และนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุจาก โรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด หรือใช้ได้อย่างไม่มี ประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 3) ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียน ได้ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลาย ๆ เกณฑ์ เพราะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างเป็นจำนวนน้อย คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองและชุมชนได้มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองยากจน 4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ก็ไม่มีบทบาทมากนัก หรือมีน้อยมาก หรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ ชุมชน ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้ และสอดคล้องกับการประเมินมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกช่วงชั้น และในทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1)

แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ด้านประสิทธิภาพและการบริหารจัดการ ควรจัดครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์ และครบชั้นเรียน ทั้งโรงเรียนเอกเทศและโรงเรียนประเภทหลอมรวม โดยใช้รูปแบบศูนย์โรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพการเรียนการสอน ใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การสอนเป็นทีม การใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยสอน การใช้สื่อการสอนทางไกลร่วมกับโครงการสอนผ่านทีวีทางไกลของโรงเรียนไกลกังวล เป็นต้น สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเพื่อสร้าง

ความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีหลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการบริหาร บริบทของโรงเรียนและชุมชน

สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 1-3) ได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูง ในเรื่องคุณภาพของนักเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ โดยกำหนดแผนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) ประชาสัมพันธ์เชิงรุกหน่วยงานทุกระดับในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นของตนเอง 2) สำรวจข้อมูลพื้นฐาน 3) จัดทำแผนที่ทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนจัดสรรโอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพ 4) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก 5) จัดซื้อหนังสือเรียน แบบฝึกหัด ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก 6) จัดหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ 7) จัดหาสื่อการเรียนการสอน หนังสือห้องสมุด 8) การหมุนเวียนครู 9) การพัฒนาครูรูปแบบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กต้องมีลักษณะต่างจากโรงเรียนทั่วไป 10) การนิเทศ ติดตามผลการนิเทศ ซึ่งเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือผู้บริหาร และครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 11) การซ่อมแซมอาคารสถานที่ สอดคล้องกับการกำหนดบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารและจัดการห้องเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543 : 24) โดยโรงเรียนขนาดเล็กต้องดำเนินการดังนี้ 1) พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ 2) การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน 3) พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

2. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบ จะประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) การจัดองค์กรและบทบาทหน้าที่ 4) กระบวนการดำเนินการ 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

1) หลักการ พบว่า การพัฒนาอาศัยหลักการ ดังนี้ การจัดการศึกษามีความสอดคล้อง กับสภาพปัญหา ความต้องการและบริบทของโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพึ่งตนเองในระบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กร

แห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วรรณพร สุขอนันต์ (2550 : 163) พบว่า วิธีการที่สำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการนิเทศภายในสถานศึกษานานาชาติ คือ การวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนภารกิจสถานศึกษาการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวชี้วัด การกำหนดกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การจัดทำแผนปฏิบัติงานและโครงการ การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลและรายงาน สอดคล้องกับธีระพร อายุวัฒน์ (2552 : 526) พบว่า เงื่อนไขในการนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในส่วนของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจะประสบความสำเร็จได้นั้น ครู บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องให้ความสำคัญและร่วมมืออย่างเต็มกำลังความสามารถ ต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้ง Razik และ Swanson (2001) ได้กล่าวถึงโรงเรียนในฐานะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีลักษณะเช่นนั้นได้ ผู้บริหารต้องมองโรงเรียนเป็นระบบขององค์การ (Organization System) ซึ่งส่วนต่างๆ ต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขนาด หรือความซับซ้อนขององค์การ เรื่องการตัดสินใจ เรื่องอำนาจในองค์การ เรื่องวัฒนธรรมในองค์การ เรื่องภาวะผู้นำในองค์การ เรื่องการเปลี่ยนแปลงในองค์การ เรื่องความมีประสิทธิภาพในองค์การ เรื่องการติดต่อสื่อสาร และเรื่องการเมืองสัมพันธภาพของสมาชิกในองค์การ เป็นต้น

2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ พบว่าควรครอบคลุมการพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และมีความสนใจใฝ่รู้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 8-9) กล่าวถึงหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าต้องยึดหลักที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

3) การจัดกลไกในการดำเนินการ พบว่าจำเป็นต้องอาศัย องค์ประกอบดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ จัดโครงสร้างการบริหารงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ และการประสานความร่วมมือกับภายนอก

สอดคล้องกับกับธีระพร อายุวัฒน์ (2552 : 526) พบว่า ข้อเสนอแนะวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ส่วนสำคัญด้านครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสำคัญและร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งควรมีบทบาทรับผิดชอบ ต่อสถานศึกษา ต่อศิษย์ ต่อเพื่อนครู ต่อชุมชนและต่อประเทศชาติ การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ต้องทำด้วยความสำนึก ด้วยความเต็มใจ และประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

4) วิธีดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก

พบว่า ต้องเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้กับทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการบริการบริหารการศึกษา การบริหารจัดการแบบองค์รวมพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนศึกษาในสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบคละชั้น และที่สอนเนื่องพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองให้กับผู้เรียน จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สร้างสมรรถนะในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นิเทศการจัดการสอนแบบกัลยาณมิตร และการเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ในหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งสอดคล้องกับกับพิธาน พื้นทอง (2548 : 154-163) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) การจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กจะมีโครงสร้าง ซึ่งยืดหยุ่นมากขึ้น 2) รูปแบบการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบ 3) การจําแนกงานภายในโรงเรียน ควรแยกเป็นงานจําเป็นที่ต้องทำด้วยตนเองและงานที่ไม่สำคัญ 4) โรงเรียนจะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ชุมชนช่วยระดมทุนทรัพย์ แรงงาน ทั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วมตามหลัก Education for All หรือ All for Education 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนาให้มีความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ในการทำงานร่วมกัน 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีขวัญกำลังใจเป็นกรณีพิเศษ 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหา ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้ง

ภายในและภายนอก 8) การจัดการเรียนการสอนควรมีการเปลี่ยนรูปแบบจาก 1 คน ต่อ 1 ชั้น หรือการสอนในลักษณะกลุ่มใหญ่ (Large Group) มาเป็นการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย หรือรายบุคคล (Individual) มากขึ้น

5) การประเมินผล พบว่าผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ซึ่งประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน และสะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้จากการจำแนกกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Shaeffer (1994) ที่ได้ระบุกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปประยุกต์ในบริบทการจัดการศึกษา คือ การรวบรวมและตรวจสอบ การวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลสภาพปัญหา กำหนดนิยามจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดเป้าหมาย การประเมินความเป็นไปได้ของข้อมูล การตัดสินใจและการวางแผนการดำเนินงาน การออกแบบยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติงานบรรลุผล การจัดสรรงานและความรับผิดชอบให้กับทีมงาน การปฏิบัติตามแผนงาน การตรวจสอบความก้าวหน้าของแผนงาน และการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น

6. เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ รวมทั้งครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554 : 299) พบว่า คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย ในการปฏิบัติงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้นำเครือข่าย เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะรวมถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้นำเครือข่าย อีกทั้งพิชญ ก่อเกียรติยากุล (2543) พบว่า ในการบริหารจัดการศึกษาควรให้กลุ่มผู้นำในชุมชน ให้ข้อเสนอแนะในการบริหารและการจัดการศึกษา ควรมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

ไปสู่สถานศึกษาอย่างแท้จริง และควรให้ชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 143-149) วิจัยการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบหลักที่ 2 คือ ขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ องค์ประกอบหลักที่ 3 คือ กระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย องค์ประกอบหลักที่ 4 คือ คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ และองค์ประกอบหลักที่ 5 คือ เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย

3. การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ

จากผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเหมาะสมและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กลไกในการดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการประเมินรูปแบบ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงได้รูปแบบที่มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Keeve (1988 : 50) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต และหาข้อมูลสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เราากำลังศึกษาคู่

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอภิชาติ กรมเมือง (2552 :) ได้สรุปผลจากการวิจัยพบว่า เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีโครงสร้าง และ

องค์ประกอบที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนี้คือ จัดระบบงานและกระบวนการจัดการเครือข่ายร่วมกันของโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรและด้านบริหารทั่วไป แนวทางการบริหารจัดการอัสยกุลคลาสิกมีส่วนร่วมหลักความมีเอกภาพในนโยบาย และหลักการกระจายอำนาจ ใช้ระบบและกลไกในการดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายให้มีบทบาทหน้าที่ร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

4. ผลการตรวจสอบ ยืนยัน รูปแบบตามสถานการณ์จริง จากผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวคือ รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นกัน จึงทำให้มั่นใจได้ว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นจะสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับฟิลิฐ เทพไกรวัล (2555 : 291) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็ก พบว่ารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาใน โรงเรียนประถม ศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นว่า มีความเหมาะสมโดยแนวปฏิบัติขั้นตอน และวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามรูปแบบมีความเหมาะสมมาก มีความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบไปใช้และมีประโยชน์ในการดำเนินงานบริหารจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น คือ (1) การนำผลการวิจัยไปใช้ (2) การทำวิจัยครั้งต่อไป และ(2) ข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำแนวทางการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กไปกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และต้องเป็นนโยบายที่ชัดเจน ต่อเนื่องนำไปสู่การปฏิบัติได้ในทุกระดับ

1.2 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความสำคัญ สร้างความตระหนัก และสามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ระดับโรงเรียน ควรสร้างความเข้าใจกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และสถาบันศาสนา ให้ตระหนักถึงบทบาทของการมีส่วนร่วม และรับรู้ถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่จะเกิดขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

1.4 ระดับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กจะทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติ พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีการติดตาม ประเมินผลการนำไปใช้เป็นระยะอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.5 ระดับครูผู้สอน ควรมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการประสานความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร

1.6 ระดับผู้เรียน ควรสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีสมรรถนะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เป็นตัวแปรให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้หรือจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 ควรศึกษาปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ทำอย่างไรให้การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 ควรมีการศึกษาการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาวที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

2.4 ควรศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากโรงเรียนแกนนำขนาดเล็กด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้

3.1 การนำรูปแบบไปใช้ควรอยู่ในเงื่อนไขของความสมัครใจและความพร้อมของแต่ละโรงเรียนและชุมชน

3.2 ระยะเวลาในการดำเนินการตามรูปแบบจะต้องต่อเนื่อง

3.3 กระบวนการดำเนินการตามรูปแบบจะต้องมีความสัมพันธ์กับปีงบประมาณ

3.4 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำรูปแบบไปใช้ จะต้องมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการให้สำเร็จ มีความกระตือรือร้น และประสานกับทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง